

ОСНОВНІ ФОРМИ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ У ФОРМУВАННІ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ СТУДЕНТІВ

Яковлева В.А., Ільченко В.В.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

У статті розглядаються питання формування ціннісного ставлення учнівської та студентської молоді до здоров'я і здорового способу життя, розкривається проблема позааудиторної роботи як процесу, в якому переважає елемент самореалізації студентів, роль куратора групи як головного консультанта та вихователя студентів у групі.

Ключові слова: позааудиторна робота, здоровий спосіб життя, формування ціннісного ставлення, куратор, молодь, студенти, самостійність студентів, навчальний заклад.

Постановка проблеми. Однією з основних проблем України, що пов'язана з майбутнім держави, є збереження і зміцнення здоров'я учнівської молоді та студентів, вироблення стійких соціальних настанов щодо усвідомлення необхідності здорового способу життя стає все більш актуальною і гострою для українського суспільства, адже з кожним роком показники стану фізичного і психічного здоров'я населення, особливо молоді, значно погіршується, що пояснюється несприятливими соціально – економічними умовами в багатьох країнах світу й, зокрема, в Україні. В наш час суспільство занепокоєно складною екологічною ситуацією, низьким рівнем культури, інтенсифікацією навчального процесу, спрямованого на інтелектуальний розвиток особистості, що породжує негативний вплив організації навчального процесу у навчальних закладах на здоров'я студентів. На сьогоднішній день більшість молоді є недостатньо освіченою з питань власного збереження здоров'я, не дбає про нього і майже не дотримується здорового способу життя, що призводить до дисгармонії та погіршення самопочуття молодих людей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням формування ціннісного ставлення учнівської та студентської молоді до здоров'я присвячені праці сучасних науковців що сприяють формуванню необхідних якостей майбутніх фахівців у різноманітних видах діяльності. Так, Л. Ю. Дудорова вивчала педагогічні умови технології формування культури здоров'я старшокласників, О. О. Єжова Теоретичні і методичні засади формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчаль-

них закладів: Ю. В. Драгневим – педагогічні умови з формування культури здоров'я студентів в умовах комп'ютеризації навчання, Н. В. Зимівець Соціально-педагогічні технології формування відповідального ставлення до здоров'я в учнівської молоді.

Мета статті: перевірити ефективність застосування методики здорового способу життя студентів в освітньому просторі вищого навчального закладу.

Виклад основного матеріалу. Позааудиторна робота – це процес, в якому переважає елемент самореалізації студентів. Вона дає студентам змогу гармонізувати внутрішні та зовнішні фактори формування професійної культури, створює додаткові умови для реалізації внутрішнього потенціалу, задоволення тих потреб, які в процесі аудиторної роботи не задовольняються. Позааудиторна робота має бути орієнтована на особистість студента. Зростання ролі позааудиторної та самостійної роботи є однією з провідних ланок перебудови навчання – виховного процесу у вищій школі. Самостійна позааудиторна робота – це не лише засіб зростання інтелектуального потенціалу, професійної культури, а й платформа формування відповідальності, оволодіння засобами самоактуалізації, самовиховання, самоосвіти студентів [5].

Розвитку творчості студентів сприяють різні форми та види позааудиторної навчально-виховної роботи (організація дискусійних студентських клубів, клубів за інтересами, індивідуальні консультації та ін.).

У сучасній педагогічній літературі майже не узагальнено нові підходи до організації самостій-

ної роботи студентів, різноманітних форм і видів позааудиторної роботи. Без самостійної роботи фахівець сформувався не може. До основних форм позааудиторної роботи студентів належать виконання домашніх завдань, науково-дослідна робота, безпосередня участь у конференціях, змаганнях, іграх, педагогічна практика, участь у роботі гуртків, робота в літньому таборі відпочинку, керівництво гуртком або секцією, будинку творчості, організація змагань, диспутів, круглих столів, допомога соціальним службам, страхування в державних закладах тощо. Чи потрібні якісь додаткові засоби контролю за самостійною позааудиторною роботою студентів? Лише частково. Контроль за самостійною та позааудиторною роботою студентів може бути опосередкованим або органічно вписаним у навчальний процес. Ефективність навчально-виховного процесу у ВНЗ залежить від діяльності кураторів студентських груп. Куратор групи – це головний консультант та вихователь студентів у групі. До функцій куратора належить робота зі створення неофіційних умов що дають можливість краще вивчити особливості характеру студентів, індивідуалізувати виховну роботу [3].

Від кураторів та викладачів, та взаємодії їх зі студентським активом залежить інтенсивність і якість позааудиторної роботи. Куратором може бути тільки досвідчена людина, яка своїм авторитетом та досвідом може впливати на студентів, важливий елемент позааудиторної роботи є взаємодія викладачів і студентів щодо вдосконалення навчально-виховного процесу, організація дозвілля, планування наукової роботи.

Позааудиторна робота студентів молодших курсів має свою специфіку. Більшість часу в таких студентів займає проблема адаптації до умов навчання у навчальному закладі. Робота куратора зі студентським активом триває з першого по четвертий курс включно, але цей процес набуває з часом нових якостей. Ініціаторами більшості заходів стають саме студенти, моральна та інтелектуальна відповідальність їх зростає. Куратор зі студентами старших курсів приділяє увагу питанням професійного самовизначення, формуванню громадської спрямованості, професійної усталеності [4].

Позааудиторна робота – один із головних чинників формування самостійності студентів. У позааудиторній роботі студентів закріплюється їх потреба у професійному самовихованні, самореалізації і, що особливо важливо, їхня діяльність усе більше набуває творчого характеру.

Оцінювання результатів самостійної роботи студентів може відбуватися за рейтинговою системою, що дозволить автоматично отримати «залік», успішно підготуватися до іспиту.

Активізація пізнавальної діяльності учнівської молоді багато в чому залежить від ініціативної позиції викладача на кожному з етапів навчання. Характеристикою цієї позиції є: високий рівень педагогічного мислення та його критичність, здатність і прагнення до проблемного навчання, до ведення діалогу зі студентом, прагнення до обґрунтування своїх поглядів, здатність до самооцінки своєї викладацької діяльності.

Змістовною стороною активізації навчального процесу є підбір матеріалу, складання завдань,

конструювання освітніх і педагогічних завдань на основі проблемного навчання з урахуванням індивідуальних особливостей кожного студента.

Активізація навчального процесу починається з діагностування і визначення мети у педагогічній діяльності. Це *перший етап роботи*. При цьому викладач пам'ятає перш за все про створення позитивно-емоційного ставлення у студента до предмета, до себе і до своєї діяльності.

Далі, на *другому етапі*, викладач створює умови для систематичної, пошукової навчально-пізнавальної діяльності студентів, забезпечуючи умови для адекватної самооцінки учнів у ході процесу навчання на основі самоконтролю і самокорекції.

На *третьому етапі* викладач прагне створити умови для самостійної пізнавальності учнів і для індивідуально-творчої діяльності з урахуванням сформованих інтересів. При цьому викладач проводить індивідуально-диференційовану роботу з студентом з урахуванням його досвіду відносин, способів мислення, ціннісних орієнтацій [2].

Навчально-пізнавальна діяльність – багаторівнева система, що включає активні форми регуляції і перетворення різних систем: теоретичних і методичних. Особливо продуктивною може бути спільна діяльність викладача та студента (студент – студент; викладач – викладач). відходить у минуле основне завдання, що трактується як передача культурного досвіду у вигляді логічно завершеної системи знань, формування в студентів наукової картини світу. На зміну приходить нова функція освіти – бути суб'єктом перетворення суспільства, сприяти розвитку самостійної і відповідальної особистості, вихованню творчої індивідуальності. Освіта особистості розглядається як її становлення. Основою освіти стають нові цінності, в тому числі саморозвиток. Звідси і нові вимоги до підготовки викладачів.

Вища педагогічна освіта відповідально за появу нового вчителя, який здобув позицію суб'єкта власного перетворення, що усвідомив себе, свої можливості, здатного до розуміння і прийняття студентів, до духовного єднання з ними, до підтримки їхніх внутрішніх сил [4].

Практично всі автори, що досліджують феномен саморозвитку, в якості одного з його компонентів виділяють самореалізацію. Під самореалізацією в педагогіці розуміється здійснення себе, виявлення і, внаслідок цього, розвиток своїх можливостей: пред'явлення і збагачення смислів діяльності та поведінки, здійснення спектру потреб, поглиблення смаків, посилення свободи індивідуального розвитку і творчості тощо. З точки зору філософії, самореалізація – це здійснення сенсу і реалізація цінностей.

На жаль, велика частина студентів не прагне виявляти свої здібності, вважаючи за краще діяти в рамках вимог, що пред'являються, вважаючи для себе занадто багато неможливим. Зважаючи на це актуальне питання про створення умов, при яких виявлення і розвиток своїх можливостей було б для студента природною потребою, що в цілому сприяло б його особистої самореалізації [1].

У гуманістичній педагогіці особливими функціями діяльності викладача визнаються тера-

певтична та духоукреплююча. Осмислення цих функцій як студентами, так і викладачами дозволяє усвідомити важливість досвіду духовного самозбирання, формування у себе високих почуттів як провідних регуляторів професійної діяльності. Отже, постає питання про філософську і психологічну самоосвіту і студентів, і викладачів.

Самореалізацію як реалізацію цінностей не можна розглядати без прив'язки до моральних критеріїв особистості. Чим продуктивніша людина, тим більше її відповідальність за те, чи присвячені її зусилля до чогось високого, благородного, або ним керують егоїстичні спонукання. Тому педагогічний процес повинен максимально затребувати від майбутнього професіонала його особисті потенціали, будити і акцентувати активність кожного [2].

Якщо самореалізацію розглядати як здійснення сенсу, у який людина знаходить в зовнішньому світі, то однією умовою самореалізації є конструктивне спілкування викладачів і студентів на базі співробітництва, емпатійну взаємодію. При такому спілкуванні у людини знімаються внутрішні бар'єри, що дозволяє йому вийти за межі самого себе і свого світу.

Позааудиторна діяльність представляє великі можливості для самореалізації. Це участь у роботі творчих об'єднань, клубів, в художній самодіяльності, конкурсах, благодійних акціях і т. д. Саме ця діяльність має найбільшим числом ступенів свободи, саме в цій діяльності відбувається тісніше міжособистісне неформальне спілкуван-

ня студентів, викладачів, адміністрації навчального закладу, відбувається культурне збагачення і духовне самоукріплення особистості, розвиток і поглиблення смаків і т. д. Навчальна ж діяльність сприймається як обов'язкова, але не захоплююча і особистісно-значуща. Тут, крім методичного вирішення проблеми, стоїть завдання більш важливе. Навчальний і виховний процеси, фактично неможливо роз'єднувати раніше, повинні придбати цілісну єдність, в якому буде розвиватися творчий потенціал обох суб'єктів. Отже, постає питання про пошуки механізмів такої інтеграції [3].

Саморозвиток – процес двосторонній, взаємоумовлений обома суб'єктами педагогічного процесу. Тому викладачеві слід відмовитися від ролі контролера і усвідомити необхідність бути фасилітатором, тобто організовувати процес колективного розв'язання проблем у групі, яка керується. Це одночасно процес та сукупність навичок, які дозволяють ефективно організовувати обговорення складної проблеми без втрат часу та за короткий термін виконати усі заплановані дії із максимальним залученням учасників процесу [1].

Висновки. Таким чином, розвитку творчості студентів сприяють різні форми та види позааудиторної навчально-виховної роботи. Позааудиторна діяльність надає великі можливості для самореалізації студентів. Навчальний і виховний процеси, фактично неможливо роз'єднати, вони мають цілісну єдність, в якому буде розвиватися творчий потенціал обох суб'єктів.

Список літератури:

1. Гончаренко М. С. Поняття «валеопедагогіка» та «педагогічна валеологія» у психолого-педагогічній літературі / М. С. Гончаренко, С. Е. Лупаренко // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: науковий журнал. – Суми: СумДПУ, 2010. – № 1(3). – С. 30-38.
2. Дишлева І. М. Сутність поняття «Здоров'язбережувальні технології» у змісті середньої освіти України Електронний ресурс / І. М. Дишлева. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/25_PNR_2013/Pedagogica/3_144548.doc.htm.
3. Дудорова Л. Ю. Педагогічні умови формування потреби в здоровому способі життя майбутніх учителів у процесі фізичного виховання: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04 Теорія і методика професійної освіти / Л. Ю. Дудорова. – Вінниця, 2009. – 24 с.
4. Єжова О. О. Теоретичні і методичні засади формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчальних закладів: автореф. дис. д-ра пед. наук: 13.00.07 – Теорія і методика виховання / О. О. Єжова. – К., 2013. – 40 с.
5. Зимівець Н. В. Соціально-педагогічні технології формування відповідального ставлення до здоров'я в учнівської молоді: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.05 «Соціальна педагогіка» / Н. В. Зимівець; Луганськ. нац. пед. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2008. – 23 с.

Яковлева В.А., Ильченко В.В.

Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины

ОСНОВНЫЕ ФОРМЫ ВНЕАУДИТОРНОЙ РАБОТЫ В ФОРМИРОВАНИИ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ СТУДЕНТОВ

Аннотация

В статье рассматриваются вопросы формирования ценностного отношения учащихся и студенческой молодежи к здоровью и здоровому образу жизни, раскрывается проблема внеаудиторной работы как процесса, в котором преобладает элемент самореализации студентов, роль куратора группы в качестве главного консультанта и воспитателя студентов в группе.

Ключевые слова: внеаудиторная работа, здоровый образ жизни, формирование ценностного отношения, куратор, молодежь, студенты, самостоятельности студентов, учебное заведение.

Yakovleva V.A., Ilchenko V.V.

National University of Bioresources and Natural Resources of Ukraine

BASIC FORMS OF POSAAUDITORIAL WORK IN FORMING THE HEALTHY LIFE OF STUDENTS

Summary

The article deals with the issues of forming the value attitude of students and students towards health and healthy lifestyles, reveals the problem of non-auditing work as a process in which the element of self-realization of students prevails, the role of the curator of the group as the main consultant and student educator in the group.

Keywords: extracurricular work, healthy lifestyle, formation of value attitude, curator, youth, students, student autonomy, educational institution.